

TERRORÇULUĞA QARŞI MÜBARİZƏDƏ AZƏRBAYCANIN İŞTİRAKI

Bəndəliyeva Nərgiz Azər qızı

BDU-nun III kurs magistrantı

Açar sözlər: terror, terrorizmə qarşı mübarizə, Azərbaycan Respublikasının “Terrorçuluğa qarşı mübarizə haqqında” qanunu

Ключевые слова: терроризм, борьба с терроризмом, “Закон Азербайджанской Республики о борьбе с терроризмом”

Key words: terrorism, the fight against terrorism, "the law of Azerbaijan Republic about the fight against terrorism"

XIX əsrin əvvəllərində meydana gələn və uzun müddət tək-tək, seyrək aksiyalar kimi tarixə düşən terror keçən əsrdə xüsusulə də onun sonlarına doğru ağılaşmaz bir surətdə artaraq öz fəlsəfəsi, öz ideologiyası, öz əxlaqi dəyərləri, öz “əfsanələri”, öz “qəhrəmanları”, tərəfdarları, ardıcılıları, dayaqları, təlim görmüş döyüşən dəstələri, silah-sursat cəbhəxanaları olan, müasir elmin, texnikanın imkanlarından istifadə etməklə bütün dünyada hamının həyatı, varlığı üçün real təhlükə təşkil edən, bütün dünyanı daimi gərginlikdə saxlayan bir qüvvəyə çevrilmişdir. 2001-ci ilin 11 sentyabr faciəsi əyani surətdə nümayiş etdirdi ki, bu gün dünyanın heş bir yerində, hətta ən qüdrətli iqtisadiyyata, elmə, texnikaya malik olan ölkələrdə belə, insanların terror təhlükəsindən real təminatı yoxdur. Terror bu gün sözün həqiqi mənasında qlobal təhlükələr sırasına daxildir və tamamilə təbii olaraq dövlətlər öz milli təhlükəsizlik strategiyasını hazırlayarkən onu nəzərdəm tutur, bəzənsə hətta milli təhlükəsizlik strategiyasını büsbütün terror təhdidi və ona qarşı səmərəli mübarizə vəzifələri üzərində qurur.

Azərbaycan Respublikası da bu cəhətdən istisna təşkil etmir. O öz hərbi, iqtisadi, siyasi qüdrətini daim artırmaqla yanaşı terrorizmə qarşı mübarizə tədbirlərini də ardıcıl həyata keçirir. Beynəlxalq terrorizmdən ən çox ziyan çəkən ölkələrdən biri kimi Azərbaycan beynəlxalq antiterror koalisiyasına qoşularaq bu bəlaya qarşı ümumi mübarizəyə öz töhfəsini verir. Bu mübarizə beynəlxalq terrorizmin sistemini, uzun illər ərzində formalaşmış geniş səbəkəsini parçalayır, ona qarşı mübarizənin cəbhəsini genişləndirir. Bununla yanaşı daha bir istiqamətdə

təhlükəsizlik sərəri yaratmaq Azərbaycan dövlətinin başlıca qayğı predmeti olaraq qalır. Respublika bu cinahda beynəlxalq terrorizmin istər ideyaca, istərsə də hərbi, siyasi cəhətdən mükəmməl təşkil olunmuş və artıq dövlət terrorizmi vəziyyətinə qaldırılmış, ən məkrli və hiyləgər bir dəstəsi olan erməni terrorizmi ilə üz-üzə qalmışdır.

Çox təəssüf ki, bu belədir. Beynəlxalq təhlükəsizliyi təmin etmək məsuliyyətini öz üzərinə götürənlər, ayrı-ayrı siyasətçilər nəhayət razılaşmalıdırlar ki, bugünkü elmdə çox əhəmiyyətli, universal bir sistem anlayışı var və hər hansı bir sistem onu təşkil edən müəyyən prinsipin səyəsində təşəkkül tapır. İstənilən sistem o vaxta qədər yaşaya bilir ki, onu təşkil edən prinsiplər yaşayır, fəaliyyət göstərir. Dünya da, onun təhlükəsizliyi də bir sistemdir. Nə qədər ki, dünya siyasətində ikili standartlar var, nə qədər ki, terrorçuya terrorçu, təcavüzkara təcavüzkar, qatilə atil deyilmir, etibarlı beynəlxalq təhlükəsizlik sistemindən söhbət gedə bilməz. İkili standartlara əsaslanmaqla təhlükəsizlik üçün bir nömrəli təhlükədir.[4, s 5]

Azərbaycan Respublikası terrorçuluqdan ən çox əziyyət çəkən ölkələrdən biridir. Müstəqilliyin bərpasından sonrakı ilk illərdən etibarən Azərbaycan Respublikası ərazisində 373 terror aktı törədilmişdir ki, onlarında nəticəsində 2000 nəfərdən çox insan ölmüş, minlərlə insan yaralanmış, Azərbaycan dövlətinə və xalqına çox böyük maddi və mənəvi ziyan dəymişdir [1].

Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi başlandıqdan sonra Ermənistanın dövlət separatizmi, əsassız ərazi iddiaları ilə Azərbaycan ərazilərinə hərbi müdaxilə və hərbi terror zamanı 10 minlərlə günahsız insan şəhid edilmiş, əlil olmuşdur. Ermənistanın terrorizm və separatizmi barədə kifayət qədər faktlar məlum olduğu halda, onunla hələ də beynəlxalq hüququn tələbləri səviyyəsində danışılmır.[7]

Halbuki, Ermənistanın həyata keçirdiyi beynəlxalq terrorizm BMT-nin baş assambleyasının 39-cu sessiyasında qəbul etdiyi 35/159 sayılı qətnamədə "Digər suveren dövlətlərin siyasi-ictimai quruluşunu poza bilən dövlətlərin hər hansı bir hərəketi və dövlət terrorizmi siyasətini aparmasının yolverilməzliyi" kimi bəyan edilmişdir.[8]

Beynəlxalq sənədlərdə separatizm siyasəti ittiham olunduğu halda, Ermənistanın Azərbaycan Respublikasına qarşı dövlət seperatizmi həyata keçirdiyini təsdiq edən xeyli arqument və faktlar gətirmək olar.

BMT TŞ-nın adı çəkilən 4 qətnaməsində (8;9;10;11) Ermənistan Respublikasının Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsində maraqlı tərəf kimi təqdim olunması məlum bir faktdır.

Hətta BMT TŞ dünya dövlətlərini Dağlıq Qarabağa silah və hərbi sursat göndərməkdən imtina etməyə çağırır. 884 sayılı qətnamənin 2-ci bəndində “Ermənistan hökumətinin Qarabağ ermənilərinə təsiri”ndən və bu “iştirakçı qüvvələrə hərbi kampaniyanı davam etdirmək üçün heç bir vasitə ilə kömək etməmək” zərurətindən danışılır.[10]

Azərbaycan Respublikasının müstəqil, suveren, demokratik dövlət kimi inkişafı naminə milli təhlükəsizlik siyasətinin və strategiyasının hüquqi əsaslarının yaradılmasına yönəlmiş Azərbaycan Respublikasının “Milli təhlükəsizlik haqqında” 29 iyun 2004-cü il tarixli 712-IIQ nömrəli Qanununda terror təhdidi və ona qarşı səmərəli mübarizə vəzifəsi haqqında konseptual müddəalar öz əksini tapmışdır. Qanunla beynəlxalq terrorçuluq Azərbaycan Respublikasının milli təhlükəsizliyinə əsas təhdidlər kimi nəzərdə tutulmuş, müvafiq olaraq, beynəlxalq terrorçuluğa və transmilli cinayətkarlığa qarşı mübarizə sahəsində beynəlxalq əməkdaşlığın həyata keçirilməsi Azərbaycan Respublikasının milli təhlükəsizliyinin təmin olunması üçün əsas tədbirlər qismində müəyyən edilmişdir[2].

Azərbaycan Respublikası tərəfdar çıxdığı dövlətlərarası müqavilələrə əsasən terrorçuluğa qarşı mübarizə sahəsində xarici dövlətlərlə, onların hüquq-mühafizə və xüsusi xidmət orqanları ilə, habelə terrorçuluğa qarşı mübarizə aparan beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq edir. Terrorçuluğa qarşı mübarizə sahəsində istər universal, istərsə də regional təşkilatlar səviyyəsində əməkdaşlığı gücləndirməklə Azərbaycan indiyədək terrorçuluğa qarşı mühüm beynəlxalq və regional konvensiyalara qoşulmuş, terrorçuluğa, mütəşəkkil cinayətkarlığın digər

növlərinə qarşı mübarizəyə dair 13 ikitərəfli saziş, 15 protokol və 2 memorandum imzalamışdır [6].

Azərbaycan Respublikasının “Terrorçuluğa qarşı mübarizə haqqında” 18 iyun 1999-cu il tarixli Qanunun 19-cu maddəsinə (Terror fəaliyyətinə görə təşkilatların məsuliyyəti) əsasən terror fəaliyyəti ilə əlaqəsinə görə Azərbaycan Respublikasının ərazisində fəaliyyət göstərən təşkilat (onun filial, nümayəndəliyi) Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada məhkəmənin qərarı əsasında ləğv edilə bilər. Terror fəaliyyətilə əlaqəsi Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq müəyyən edilmiş təşkilat ləğv edilərkən ona mənsub olan əmlak Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq müsadirə edilir və dövlətin hesabına keçirilir[3].

Beynəlxalq terrorun diqqət mərkəzində olan Azərbaycanda terror təhlükəsi hər an real olduğundan respublikamızın əks kəşfiyyat və xüsusi xidmət orqanları daimi olaraq bu bəlaya qarşı ciddi mübarizə aparır və onun qarşısının qabaqcadan alınması üçün yeni üsul və vasitələr axtarır.

Azərbaycan Respublikasında beynəlxalq terrorçuluğun mühüm və ayrılmaz tərkib hissəsi, onu qidalandıran amillərdən sayılan təcavüzkar separatçılıqla mübarizə daim xüsusi diqqət mərkəzindədir. Hazırda Ermənistanda dövlət səviyyəsində dəstəklənən terrorçuluğun başlıca hədəfləri siyahısında müstəqil Azərbaycanın ilk sıradadır və bu xüsusi xidmət orqanlarından öz fəaliyyətlərini bir an belə zəiflətməməyi tələb edir. Müasir qloballaşmanın müəyyən mənada “nankor övladı” olan beynəlxalq terrorçuluğun tərkib hissəsi sayılan bu məkrli siyasət əsasən 1988-ci ildən etibarən daha qabarıq şəkildə özünü büruzə vermişdir. Dəhşətli faciələrlə nəticələnən həmin hadisələr bir çox dövlətlər və xüsusilə bəzi nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlar, o cümlədən İslam Konfransı Təşkilatı tərəfindən bu və ya digər səpgidə etiraf olunmuşdur. Buna baxmayaraq Ermənistan Respublikası və Dağlıq Qarabağ separatçıları tərəfindən törədilən çoxsaylı terror aktları, azərbaycanlıların Ermənistandakı doğma ata-baba yurdlarından zorla, məcburi surətdə kütləvi şəkildə deportasiyaları, ölkəmizin 20 faizdən çox ərazisinin işğalı nəticəsində bir milyondan artıq soydaşlarımızın qaçqın və məcburi köçkünə,

didərginə çevrilməsi, bəşər tarixində alternativini çətin tapılan, dəhşətli Xocalı faciəsi kimi soyqırımını və sair faktlara yanaşmaqda dünyanın bir sıra nüfuzlu dövlətlərində bu məsələyə yanaşmada ikili standartların mövcudluğu çox ciddi narahatlıq doğurur.

Beləliklə qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycanda mövcud olan erməni terroru problemi, xüsusilə gərginləşərək ümumi milli təhlükəsizliyin təmin edilməsində ümumdövlət probleminə çevrilmişdir. Bu hal isə ən yüksək dövlət səviyyəsində həll edilməlidir.

Azərbaycan Respublikasında terrorçuluğa qarşı mübarizə vacib ümumdövlət vəzifəsi hesab edilir.

Hesab edirik ki, Azərbaycana qarşı məkrli, dövlət səviyyəsində aparılan siyasəti ifşa etmək xüsusi xidmət orqanlarının qarşısında duran başlıca vəzifələrdəndir. Həmin istiqamətdə aparılan çoxcəhətli tədbirlərdə möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin aşağıdakı tövsiyəsini daim əldə rəhbər tutulur: “Bəzi xarici kütləvi informasiya vasitələrində Azərbaycana qarşı müxtəlif səpgilərdə aparılan kompaniya da məhz, bilavasitə erməni lobbisi tərəfindən həyata keçirilir və istiqamətləndirilir. Nəyə görə? Dünyada Azərbaycanın imicinə xələl gətirmək, Azərbaycanı mənfi şəkildə təqdim etmək üçün. Biz bunların hamısını bilirik və bununla mübarizə aparırıq. Amma onu da bilməliyik ki, bu lobbi həm iqtisadi, həm də siyasi cəhətdən böyük təsirə malikdir. Lakin mən şübhə yoxdur ki, bütün bunlara baxmayaraq, Azərbaycanın haqq işi, Azərbaycanın siyasəti və görülmüş bütün işlər, atılmış addımlar bizim bu məsələyə yanaşmamız Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin ədalətli şəkildə həllinə gətirib çıxaracaqdır. Milli təhlükəsizlik orqanlarının da bu istiqamətdə gördüyü və görəcəyi işlər böyük, xüsusi əhəmiyyət kəsb edir ” [5].

Terrorçuluğa qarşı effektiv mübarizədə antiterror fəaliyyətinin təşkilinə dövlət səviyyəsində sistemli yanaşılmalıdır. Belə ki, terrorçuluğa qarşı mübarizədə dövlətin kifayət qədər xüsusi strukturlarının mövcud olmasına baxmayaraq bu qurumlar əksər hallarda cinayətin törədilməsindən sonra güc aksiyalarının həyata keçirilməsinə istiqamətlənmiş olurlar. Bu baxımdan da mübarizəni şərti

adlandırmaq olar. Halbuki terrorçuluqla mübarizə əsas operativ işdən ibarət olmaqla yaranma mərhələsində olan terror təşkilatlarının aşkarlanmasına, planlaşdırılan və hazırlanan terror aktlarının qabaqlanmasına yönəldilməlidir. Dünya üzrə terrorun miqyasının artması təhlükəsizlik və hüquq mühafizə orqanlarından daha sıx əməkdaşlıq etməsini tələb edir. Hal-hazırda Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi beynəlxalq terrorçuluğa qarşı mübarizədə dünyanın təqribən 100 ölkəsinin xüsusi xidmətləri və hüquq-mühafizə orqanları ilə fəal və işgüzar əməkdaşlıq edir.

Son vaxtlar Azərbaycanın NATO strukturları ilə əməkdaşlığı çərçivəsində H.Əliyev adına Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin Akademiyasında Beynəlxalq antiterror təlim mərkəzi təşkil edilmişdir. Mərkəz öz fəaliyyətini bir təşkilat kimi beynəlxalq terrorçuluğa qarşı ikitərəfli və çoxtərəfli əməkdaşlıq çərçivəsində qurmağı planlaşdırır. Bu məqsədlə Azərbaycan Respublikası Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi tərəfindən NATO ölkələrinin ekspertləri ilə lazımi məsləhətləşmələr aparılmış və təkliflərdən ibarət lahiyələr hazırlanmışdır. Belə bir mərkəzin yaradılması müstəqil Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq terrorçuluqla mübarizə istiqamətində mütərəqqi, qabaqcıl dünya təcrübəsinin mənimsəməsində yeni, perspektiv imkanlar yaratmaqla ölkəmizin milli təhlükəsizlik orqanları və onun təhsil sisteminin təkmilləşdirilməsi yolunda növbəti uğurlu addım olacaqdır.

Резюме

Террор сегодня входит в перечень глобальных опасностей и вполне естественно, что государства, создавая стратегию национальной безопасности, учитывают его, а иногда даже полностью строят свою стратегию на угрозе террора и рациональной борьбе с ним.

Азербайджанская Республика в этом отношении тоже не составляет исключения. Она, наравне с усилением своей военной, экономической и политической мощи, систематически проводит меры по борьбе с терроризмом. Азербайджан, как одна из пострадавших от террора стран, присоединившись к международной антитеррористической коалиции, вносит свой вклад в борьбу с этой страшной напастью нового тысячелетия.

Resume

Today terrorism had taken its place among the global threats, in true meaning of this word, and it's quite natural that the states bear it in mind while creating the national security strategy and sometimes they build their strategies solely on threat of terrorism and commitment of effective fight against it.

The Republic of Azerbaijan doesn't make exception in this respect.

While strengthening its military, economic and political power Azerbaijan consistently fights terrorism. Azerbaijan as one of the countries terribly suffered from the international terrorism has joined to the international antiterrorist coalition and contributes greatly to the universal combat against this terrible misfortune of the new millennium.

Ədəbiyyat siyahısı

1. Azərbaycan Respublikasının dövlət sərhədi haqqında Qanun. Bakı, 1991.
2. Azərbaycan Respublikasının “Milli Təhlükəsizlik haqqında” Qanunu. Bakı,2004.
3. Azərbaycan Respublikasının “Terrorçuluğa qarşı mübarizə haqqında” Qanunu. Bakı, 1999.
4. Erməni terroru-Armenian terror-Армянский террор. Bakı 2005, Vətən nəşriyyatı,səh 5
5. İ. Əliyev. Azərbaycan Respublikasının prezidenti
6. “Terrorçuluğa qarşı beynəlxalq mübarizə üzrə çoxtərəfli qrup (KMT). Milli səviyyədə nailiyyətlər. Azərbaycan. Bakı, 2002.
7. Azərbaycan DİN İnternet səhifəsi www.mia.gov.az. www.xeber.net
8. BMT-nin Baş Assambleyasının 39-cu sessiyasında qəbul etdiyi 35/159 sayılı qətnamə.
9. 10. Резолюция 874 (1993) от 14 октября 1993 года. Принята 3292-м заседании (Источник: Официальные отчеты Совета Безопасности, Резолюции и решения за 1993 год.